

SZAKMAI RÉSZLETES ZÁRÓJELENTÉS

OTKA K 100955

„A felvilágosodás vívmányainak terjedése Északkelet-Magyarországon az állami intézkedések tükrében”

Időszak: 2012. 01. 01-2015. 06.30.

A pályázatunk eredetei célkitűzése és az alap kutatás fontosságának szakmai indoklása

Az északkelet-magyarországi térség (Borsod, Gömör, Torna, Abaúj, Zemplén vármegyék) több okból is sajátos szerepet töltött be a 18. századi Habsburg Birodalomban. Több nyelvhatár (magyar, tót, német, lengyel) húzódott ezen a felekezeti heterogén (római katolikus, görög katolikus, református, evangélikus, görögkeleti, zsidó vallású), kismesek által bőségesen lakott területen. Továbbá számottevő mezővárosi hálózatának dacára a régió nem rendelkezett komoly, valóban központi jelentőségű várossal. Ezzel szoros összefüggésben Eger és Kassa közelségének ellenére a Habsburg-kormányzat a 18. század folyamán itt nem rendelkezett stabil háttérrel – nem véletlen, hogy a század legelején a Rákóczi-szabadságharc, majd a legvégén a nyelvújítás mozgalma is Zemplénben koncentrált.

Javarást a városokban is igen falusias jellegű, rendies szemléletű térségről van tehát szó, amely jobbra ellenségesen viszonyult az uralkodói törekvésekhez. Az intenzív gazdasági vérkeringésből kieső régió társadalma ugyanakkor egyedülállóan sokszínű volt, amely a kultúrák egymás mellett élése miatt is érdekes terepe lehet a történeti vizsgálatoknak.

Pályázatunkban azt kutattuk, hogy Mária Terézia és II. József modernizációs törekvései miként jelentek meg ebben az általában is szerény lehetőségekkel bíró térségben, a szegényebb lakosok körében. A kutatócsoport tagjai az északkelet-magyarországi falusi iskolázás viszonyait, a térség jobbágyságának helyzetét, az egészségügyi viszonyokat, valamint a társadalom legalsó fokán elhelyezkedő cigányok helyzetét kutatta és kutatja.

A pályázat futamidejét eredetileg 3 évben jelöltük meg, azonban szakmai és pénzügyi okokból kénytelenek voltunk fél év hosszabbítást kérni. A kutatócsoport tagjaiban nem állt be változás, egyikük az egyetemen felsővezetői pozícióba került, ami a megnövekedett terhek miatt nehezítette számára a kutatást. A legfőbb törekvésünk az volt, hogy az alap kutatás szellemiségének megfelelő módon a kutatott területek közel teljesnek mondható forrásfeltárását elvégezzük. Minden közgyűjteményben (levéltár, könyvtár) felkutattuk a primer forrásokat és a szakirodalmat. A forrásokról hagyományos vagy digitális másolatokat készítettünk, illetve készítettünk. Tehát elmondható, hogy a kutatáshoz elengedhetetlenül szükséges forrásokat feltártuk és beszereztük. Nyilvánvaló, hogy egy kutatást befejezni nem, csak abbahagyni lehet, így bizonyára a jövőben is kerülhetnek elő olyan iratok, amelyek gazdagíthatják a palettát.

Az egyes esztendőben a kutatócsoport tagjai saját kutatási irányaiknak (jobbágypolitika, népegészségügy, kisiskolázás, cigánypolitika) megfelelő ütemezést követtek, ennek egységesítésére a témák és a forrásadottságok sajátosságai miatt eleve nem törekedtünk. A kutatócsoport tagjai publikáltak és konferencián adtak elő eredményeikből, tartottunk egy közös workshopot, illetve szerkesztés alatt és kiadás

előtt áll egy tanulmánykötet, amely kutatásunk eredményeit jeleníti meg (terjedelme kb. 200-250 oldal, a megjelenés várható ideje: amennyiben a nyomdaköltségre rendelkezésünkre fog állni a megfelelő összeg, 2015. december).

A pályázat kohéziós erejét a felvilágosult abszolutizmus és az Északkelet-magyarországi régió adja, de az egyes kutatási témák ezen belül eltérnek egymástól, így egyenként, tagonként írjuk le a kutatás eredményeit.

A pályázat ütemezése, eredmények

Jobbágypolitika és paraszti társadalom a régióban (Kutató: Dr. Horváth Zita)

1. év: A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárban található úrbérrendezésre vonatkozó iratok feltárása Borsod megyére vonatkozóan, valamint a sátoraljaújhelyi fióklevéltárban lévő Zemplén megyei anyagok összegyűjtése – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

2. év: A kassai levéltárban lévő, Abaúj megye parasztságára vonatkozó iratok összegyűjtése, illetve Gömör megye parasztságára vonatkozó iratok feltárása a besztercebányai levéltárban – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

3. év: Az eredmények összegzése megtörtént, résztanulmányokban olvasható, illetve a megjelenés előtt álló tanulmánykötetben kerül közzétételre – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült, de az összegző tanulmánykötet megjelenése még hátra van.

A kutatás legfontosabb forrása (az úrbérrendezés forrásai közül) az ún. paraszti vallomások, más néven kilenc kérdőpontos vizsgálat. Jelentőségét mindenekelőtt az a tény adja, hogy egységes szempontrendszer szerint készült, így alkalmas a komparatív vizsgálatokra, és mivel az úrbérrendezést megelőző időszak állapotát rögzíti, így mód van arra, hogy össze tudjuk vetni a parasztság úrbérrendezés előtti és utáni helyzetét, vagyis azt, hogy az úrbérrendezés valóban pozitívan hatott-e a jobbágyi társadalomra, az uralkodó szándékának megfelelően. A több megyére kiterjedő vizsgálat alapján elmondhatjuk, hogy az úrbérrendezés jogi biztonságot teremtett a parasztságnak, egységesítette a jobbágyterheket, és ettől kezdve egyértelművé vált a jobbágybirtok és a földesúri birtok elkülönülése, azaz a jobbágyot a földesúr nem idegeníthette el az általa használt földjétől. Azokon a területeken, ahol korábban nagyobb terhekkel sújtották a jobbágyságot, ott a rendezés könnyebbséget hozott (pl. Gömör vármegye), ahol azonban az úrbérrendezést megelőzően elviselhetők voltak a jobbágyi terhek, ott a rendezés tehernövekedéssel járt (pl. Borsod megye). Összességében elmondható, hogy az úrbérrendezés a felvilágosult abszolutizmus intézkedéseinek egyik sikertörténete volt, még akkor is, ha pontosan ismerjük a negatívumait. Bár jobbágyfelszabadításnak nem tekinthető, de mindenképpen egy lépés volt afelé. Hatása hosszú távú volt, a jobbágyfelszabadításkor is a Mária Terézia-féle úrbérrendezést vették alapul.

Orvosi gyakorlat és közegészségügy (Kutató: Dr. Gyulai Éva)

1. év: Levéltári kutatás a MOL-ban (MOL C 66 Helytartótanácsi Levéltár. Departamentum sanitatis), könyvtári kutatás az OSZK-ban, Orvostörténeti Múzeumban és a kassai Tudományos Műemlékkönyvtárban – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

2. év: Levéltári kutatás Kassa Város Levéltárában, valamint Abaúj vármegye levéltárában a Kassai Területi Állami Levéltárban és Borsod, valamint Zemplén vármegye levéltárában – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

3. év: Levéltári kutatás Gömör vármegye levéltárában Besztercebányán és Rozsnyó város levéltárában Rozsnyón. Könyvtári kutatás: közegészségügy és orvosi ellátás Stájerországban a 1740-1840 c. témában – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

A közegészségügy felvilágosodás-kori regionális történetére, állapotára és fejlődésére vonatkozó kutatás részben kiegészíti a pályázat többi kutatási témájának és területének vizsgálatát, részben önálló vizsgálat, de ilyenként is fontos háttértanulmány a társadalomtörténeti vizsgálatokhoz (paraszság, iskolaügy, etnikumok), hiszen a társadalom egészségi állapota fontos indikátor. A kutatás három vármegye Borsod, Gömör és Abaúj felvilágosodás-kori egészségügyi politikáját, illetve a Generale Normativum (1770/1771) által előírt orvosi, egészségügyi és adminisztrációs rendeletben foglalt előírások és célok helyi betartását és megvalósulását vizsgálta, különös tekintettel a vármegye alkalmazásában álló, korabeli szóval *physicus ordinariusok*, azaz megyei (hivatalnok) főorvosok munkásságát, szakmai tevékenységét és szellemiségét.

Források: a kutatás forrásbázisa 3 alapvető forrástípusból állt össze: egyrészt az 1783-ban felállított modern kormányzati szerv, a Departamentum sanitatis (MNL MOL C 66) főként II. József-kori megyei kimutatásai, amelyek a vármegyék által összeírt adatokat tartalmazzák, másrészt a vármegyei levéltárak különféle, a vármegyei tisztiorvosokra vonatkozó iratai (MNL BAZML – Miskolc, ŠOABB – Besztercebánya, Szlovákia, ŠOAK = Kassa, Szlovákia), és fontos forrásbázis a korabeli orvosok tudományos tevékenysége, az általuk a korszakban publikált latin, magyar és német nyelvű orvostörténeti munkák vizsgálata

Kutatás: a levéltári kutatásokat nehezítette, hogy a kormányzati fondban csak összehasonlításra alkalmas számadatok vannak, ezek a három vármegye egészségügyi adminisztrációjának komparatív vizsgálatához jól használhatók. A megyei levéltárakban a legtöbb adatot Borsod vármegye levéltára szolgáltatta, a Besztercebányán található Gömör megyei anyag rendezetlen jószerivel csak (az egyébként mikrofilmen is elérhető) jegyzőkönyvek kutathatók, Abaúj vármegye iratanyaga részint még feltárássra vár. Bár Borsod vármegye 18. század végi, 19. század eleji levéltárában sincsen kompakt iratanyag az egészségügyi adminisztrációt illetően, a segédkönyvek segítségével, illetve többször ún. átnézéssel értékes iratok kerültek elő a II. József-kori megyei főorvosi adminisztráció tevékenységét illetően. Ezeket eddig nem ismerte a kutatás.

A kutatás könyvészeti része részben könyvtárakban, illetve az örvendetesen megszaporodó internetes adatbázisokból volt kivitelezhető. Az OSZK, a bécsi ÖNB, illetve egyéb internetes gyűjteményekben számos, a régió orvosai által megjelentetett korabeli munka hozzáférhető.

Eredmények: a kutatás eredményeiként összegezhetjük, hogy az egészségügy felvilágosodás-kori megyei adminisztrációja, legalábbis a hivatal működését illetően, igazi sikertörténetnek tűnik, hiszen Északkelet-Magyarország vármegyéiben már a 18. század közepétől működött a megyei orvosi és egészségügyi rendszer, az egészségügy hivatalnokai a szabályoknak megfelelően, minden posztan az előírt képzettséggel

rendelkeztek, ami a szolgáltatás magas színvóját feltételezi. A megyei főorvos és az alá rendelt gyógyszerészek, orvosok, kirurgusok, bábák a kor színvonalának és a felvilágosult abszolutizmus kormányzati céljainak megfelelően működtek. A megyei physicusokra vonatkozó iratanyag, főként az általuk írt jelentések, levelek, egyéb iratfajták pedig igazolják, hogy a felvilágosodás olyan eszméi és eszményei, mint a nép egészségének javítása és megőrzése, a szegények gyógyítása, a modern tudományos felfedezések, eredmények megjelenése, alkalmazása, a tudomány előmozdítása, a tudománytalan nézetek, gyakorlatok, a babonaság visszaszorítása az egészségügy helyi képviselőinek eszmeiségében és gyakorlatában is megjelent, talán szembetűnőbben is, mint más területeken. Társadalomtörténeti szempontból fontos eredmények a régió kisebb, lokális járványainak, illetve pandémiáinak kutatása, ez az országos orvostörténetben is lehetőséget adhat majd az összehasonlításra.

A könyvészet kutatása azzal a nem várt meglepetéssel járt, hogy bár a művelődés- és orvostörténet, bibliográfiák ismerik a helyi orvosok nyomtatásban megjelent műveit, ezek közül azonban csak a magyar nyelvűeket használta jobbra a kutatás, a tudomány és a tudományos kommunikáció korabeli nyelvén, latinul íródott munkák jószereivel kívül esnek a kutatók látókörén. Így a reveláció erejével hatott a tudós miskolci orvos, Benkő Sámuel bécsi ephemeris-sorozatának kutatása, amely egyedülálló a magyarországi, de talán a kelet-közép-európai orvostörténetben is, hiszen egy vidéki város orvosteleológiai megfigyeléseit, tapasztalatait tartalmazza, több mint 20 éven át. Adatai, a felvilágosodás tudományos és morális vívmányainak a helyi orvosi gyakorlatban való megjelenése sok tekintetben új megvilágításba helyezi egy jozefinista vidéki orvos tevékenységét és társadalmi szerepét.

A 18. századi orvostudománynak egy speciális területe volt a gyógyvizek és a fürdők használata. Ez nemcsak a felvilágosodás előtti korszakra érvényes, hanem a későbbi idősokra is (Bél Mátyás országleíró munkájában nagy figyelemmel van a „csodálatos vizekre”, ugyanakkor Mária Terézia 1764-ben kiadott rendelkezése is előírja, hogy a vármegyék fizikusai írják össze és elemezzék gyógyítási szempontokból e vizeket). A két korszak közötti különbségek bemutatására fontosnak ítéltük a korábbi helyzet bemutatását, ezért Bél Mátyás nyomtatásban megjelent és kiadatlan munkáiból kigyűjtöttük a gyógyvizekkel és fürdőkkel foglalkozó részeket, amelyeket magyar fordításban kívánunk közreadni.

Elemi iskolák (Kutató: Dr. Ugrai János)

1. év: Református kisiskolázás – egyházlátogatási jegyzőkönyvek, kimutatások, református esettanulmányok – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.
2. év: Katolikus kisiskolázás – egyházlátogatási jegyzőkönyvek, kimutatások, református esettanulmányok – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.
3. év: Eredmények összevetése, értelmezése, stájer kitekintés. Szintetizálás – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

Ugrai János a kutatócsoport célkitűzéseinek megfelelően az északkelet-magyarországi térség társadalmi változásai közül a felvilágosult abszolutizmus két igen fontos modernizációs törekvésének metszéspontján, az oktatás és a türelmi alapokon nyugvó valláspolitikai közös halmazában vizsgálódott. Mindkét vizsgálati szempontozáshoz kötődően készített tanulmányokat, amelyek egyfelől egyháztörténeti, másfelől elméleti

neveléstörténeti, harmadrészt pedig az oktatás társadalomtörténeti megközelítését egyaránt felhasználják.

Mivel a főorvosok („fizikusok”) megjelenése a felvilágosult abszolutizmus kori önkormányzatokban egyet jelent a korszakban modern tudományosság megjelenésével, ezért célszerűnek látszott alap kutatásainkat kiterjeszteni a korszak tudományos (főleg természettudományos) életére is. Egy helyi sajátosság (a Miskolci Egyetem jogelődje, a Selmezbányai Bányászati Akadémia élen járt a természettudományos kutatásokban) ezt szinte meg is követelte. Ezért vállalt feladatainkat kibővítvé lépéseket tettünk két korabeli tudós, selmeci tanár: Nikolas Jacquin és Giovanni Antonio Scopoli életművének megismerésére és tudományos jelentőségük felmérésére is.

Cigánypolitika (Kutató: Dr. Tóth Péter)

1. év: A Magyar Királyi Helytartótanács által hozott cigány tárgyú rendeletek és a helyhatósági törvények (városi, vármegyei statútumok) összegyűjtése – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

2. év: Az 1768. évi cigányösszeírások feltárása és történeti statisztikai, demográfiai feldolgozása – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

3. év: A cigányok letelepítése, életmódjuk változása a feltárt források tükrében – a vállalt célkitűzés az ütemezésnek megfelelően teljesült.

Tóth Péter a kutatási tervnek és ütemezésnek megfelelően haladt. Sikerült a Magyar Királyi Helytartótanács által hozott cigány tárgyú rendeletek és a helyhatósági törvények (városi, vármegyei statútumok) összegyűjtését elvégezni.

Legfontosabb feladataink a következők voltak: 1. a cigányság szabályozás előtti viszonyainak (lélekszám, életmód, stb.) meghatározása, 2. a rendeletek (helytartótanácsi rendelkezések, vármegyei és városi statútumok) összegyűjtése és rendszerezése, 3. a szabályozással járó problémák feltárása és megismerése, 4. a szabályozás eredményeinek, sikeres vagy sikertelen voltának a megállapítása. Érdeklődésünk arra is kiterjed, hogy magában a szabályozásban megmutatkozik-e és ha igen, hogyan érhető tetten a felvilágosodás szellemisége.

Ennek megfelelően feltáró munkánk legelsősorban a Magyar Királyi Helytartótanács azon fondjaira és állagaira terjedt ki, amelyeket a szabályozást végző szervek (Departamentum Zingarorum), illetve az illetékes tisztségviselők hoztak létre. Feltárásokat végeztünk továbbá a történeti Borsod, Zemplén, Abaúj, Torna, Gömör, Szepes, Sáros, Zólyom, Bars, Bihar vármegyék levéltáraiban is. Ezek az utóbbiak főleg az összeírásokra és a büntető törvényszéki iratokra (amelyekből egyrészt az életmódra tudunk következtetni, másrészt a környezettel való konfliktusokat ismerhetjük meg) terjedtek ki. A feltárt iratokról hagyományos vagy digitális másolatok készültek, amelyek rendszerezése és a legfontosabbaknak a kiadásra való előkészítése folyamatban van.

A feltárt források közül legfontosabbaknak az 1768. évi összeírásokat ítéljük. Ezek kiadásában mindenképpen érdemes túllépni a regionális határokon, hiszen az el nem készült vagy elkallódott összeírások tartalmára is lehet következtetéseket levonni más régiók összeírásainak az adataiból. – Ugyancsak fontosnak ítéljük a törvényhatóságoknak a szabályozásra vonatkozó javaslatait: belőlük nemcsak a

szabályozás sikeréről (vagy sikertelenségéről) nyerhetünk képet, hanem arról is, hogy hogyan viszonyult a korabeli igazgatás a felvilágosult kormányzat törekvéseire.

Tudományos közlemények jegyzéke (*Publikációk az OTKA megjelölésével*)

Tanulmányok

Ugrai János

1. Nizozemská peregrinácia študentov zo Sárospataku v rokoch 1681-1802. Pokus o objasnenie kvantitatívnych otázok. In: *Historia Ecclesiastica*. 2012 (III.) 2. 3-14.
2. Im Geist des Philantropismus. Die pädagogische Konzeption von Johann Genersich. In: Fazekas, István-Schwarz, Karl-Szabó, Csaba (Hrsg.): *Die Zips – eine kulturgeschichtliche Region im 19. Jahrhundert. Leben und Werk von Johann Genersich (1761-1823)*. Wien, 2012. 55-78.
3. Protestánsok Északkelet-Magyarországon a türelmi rendelet után. In: Kónya Péter (ed.): *Rekatolizáció, protireformáció a katolicka restaurácia v Uhorsku. Rekatolizáció, ellenreformáció és katolikus megújulás Magyarországon*. Vydavateľstvo Presovskej Univerzity. Presov, 2013. 167-187.
4. Úrfiak és inasdiákok – a társadalmi mobilitás elősegítése a 19. század első harmadában a sárospataki kollégiumban. In: Gyulai Éva (szerk.): *Úr és szolga a történettudomány egységében. Társadalomtörténeti tanulmányok*. In memoriam Vári András (1953-2011). ME BTK TTI. Miskolc, 2014. 93-103.
5. Lépcsőfok vagy zsákutca? A tanítói professzionalizáció kezdetei: az abaúji reformátusok példája. In: *Korall*. 2014. (15.) 56. 27-45.
6. Anya- és leányegyházak a türelmi rendelet előtt és után. Adalékok a Tiszáninnen Református Egyházkerület gyülekezeteinek történetéhez. In: *Publicationes Universitatis Miskolcensis*. XVIII. 1. Miskolc, 2014. 281-294.
7. A központosítás és a modernizáció ellentmondásai. A bécsi állami (uralkodói) oktatáspolitikai megszületése a 18. század második felében. *Oktatás és társadalom* 18. *Új Mandátum Könyvkiadó*. Budapest, 2014. (Terjedelem: 284 oldal.)
8. A jezsuiták, mint az iskolaügy „kerékkötői”? A 18. századi oktatáspolitikai diskurzus a Habsburg Monarchiában a bűnbakképzés tükrében. In: Gyarmati György – Lengvári István – Pók Attila – Vonyó József (szerk.): *Bűnbak minden időben. Bűnbakok a magyar és az egyetemes történelemben*. Kronosz Kiadó – Magyar Történelmi Társulat – Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. Pécs-Budapest, 2013. 149-160.

Horváth Zita

9. A parasztság helyzete Borsod megyében az úrbérrendezés idején. In: *Discussiones Neogradienses* 12. *Birtokosok és birtokok*. Salgótarján, 2012. 161-174. p.
10. Piacközpontok Borsod megyében az úrbérrendezés idején – forráselemzés *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Philosophica Tomus XVIII. – Fasciculus 1. Libellus saecularis Ünnepi tanulmányok Tóth Péter 65. születésnapja alkalmából* Miskolc. 2014. 123-130.

11. Gyulai Éva: Examen anatomicum – Boncolási jegyzőkönyv Diósgyőrből, 1785 = *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Philosophica, Tomus XVIII.* (2015) Fasciculus 2. 186–195.
12. Gyulai Éva: Abaúj és Borsod vármegye koronaórző bandériuma, 1790 = *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* LIII. (2014) 267–286.
http://www.hermuz.hu/hom/images/latogatoinknak/kiadvanyok/letoltheto_kiadvanyok/evkonyv_2014/evkonyv_2014.pdf
13. Gyulai Éva: Praxis és tudomány – Benkő Sámuel Borsod vármegyei tiszti főorvos orvosepidemiológiai naplói (Ephemerides meteorologico-medicae, 1794–1802) / Practice and sciences: Medico-meteorological observations of Borsod county (Hungary) chief medical officer Samuel Benkő (Ephemerides meteorologico-medicae, Vienna, 1794–1802) = *Történelem és Muzeológia – Internetes Folyóirat Miskolc* 2. (2015)/1. / *History & Museology: Online Journal in Miskolc, Hungary*, 2 (2015)/1 16–40.
<http://www.hermuz.hu/hom/index.php/hu/latogatoinknak/tortenelem-muzeologia-online>

Előadások

Ugrai János

1. A sárospataki református kollégium akadémiai tagozatának megváltozó funkciói a 19. század első felében című előadás a Hagyomány és megújulás – innovációs törekvések az északkelet-magyarországi egyházakban című konferencián. (MTA MAB Székház, Miskolc, 2012. 03. 24.)
2. Johann Genersich und die Aufklärungspädagogik in Ungarn című előadás a Die Region Zips in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Eine kulturgeschichtliche Region. Leben und Werk von Johann Genersich című konferencián. (Collegium Hungaricum, Wien, 2012. 05. 09.)
3. Zusammenleben und Konflikte nach dem Toleranzpatent (1781). Das nordostungarische Beispiel című előadás a Religiöse Vielfalt auf dem Land. Das östliche Europa im 19. Jahrhundert című konferencián. (Ludwig-Maximilians-Universität, München, 2012. 06. 22.)
4. A jezsuiták, mint az iskolaügy „kerékkötői”. A 18. századi oktatáspolitikai diskurzus a Habsburg Birodalomban a bűnbakképzés tükrében című előadás a Bűnbakok az európai és magyar történelemben című konferencián. (Magyar Történelmi Társulat Dél-dunántúli Csoportja. Zánkafürdő, 2012. 08. 19.)
5. Az egyházi karrier tettenéréséről. Módszertani megfontolások a 19. század eleji Tiszáninnyi Református Egyházkerület „munkapiacának” tagolására című előadás a Piacok a társadalomban és a történelemben című konferencián. (Hajnal István Kör – Debreceni Egyetem. Debrecen, 2012. 08. 25.)
6. Buktatók és esélyek. A tanárképzés lehetősége a hátrányos helyzet kezelésére való felkészítésben című előadás a III. Tanárképzés Napja című konferencián. (Pannon Egyetem. Veszprém, 2012. 09. 18.)

7. Jelentés a csizmaszár két végéről. Úrfiak és inasdiákok a sárospataki kollégiumban című előadás az Úr és szolga a történelemtudomány egységében című, Vári András emlékére rendezett konferencián. (Miskolci Egyetem. Miskolc, 2012. 09. 21.)
8. Érvek és nézetek – hangadók és érdekcsoportok. Oktatáspolitikai diskurzus Bécsben a 18. század második felében című tantermi előadás és szeminárium (2x90 perc) az ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskolájának doktori szemináriumán. (ELTE. Budapest, 2012. 10.12.)
9. Auf Zwangsbahn – schwungsvoll. Das Sárospataker Reformierte Kollegium am Vorabend des ungarischen Vormärz című előadás a „Protestantism, Knowledge, and the World of Science. Chapters from the History of Europe's and Hungary's Higher Education from the Sixteenth to the Twentieth Century” című konferencián. (Károli Gáspár Református Egyetem. Budapest, 2012. 11.30.)
10. A Sárospataki Kollégium és a sárospataki eklézsia felemás viszonya a 19. század első felében című előadás a „Hitvallás és vallásgyakorlat” című konferencián. (MAB. Miskolc, 2013. 04.06.)
11. A szakmai autonómia lehetőségei a felvilágosult abszolutizmus oktatáspolitikájában című előadás az MTA Neveléstörténeti Albizottságának „Hatalom és pedagógia” című konferenciáján. (Wesley János Teológiai Főiskola. Budapest, 2013. 04.26.)
12. Ein unveröffentlichtes Genersich-Manuskript című előadás (Kurzreferat) a „Der Zips...” című kötet bemutatóján. (Collegium Hungaricum. Wien, 2013. 05.06.)
13. Protestánsok a türelmi rendelet után Északkelet-Magyarországon című referátum a „Felvilágosult abszolutizmus hatásai Északkelet-Magyarországon” című szakmai workshopon. (Miskolci Egyetem BTK. Miskolc, 2013. 06.11.)
14. A „vértelen ellenreformáció” után. Északkelet-magyarországi vallási viszonyok a 18-19. század fordulóján című előadás a „Rekatolizáció, protireformáció a katolicka restauracia v Uhorsku” című konferencián. (Univerzity v Presove. Presov. Szlovákia, 2013. 06.21.)
15. Az állam és a felsőoktatás viszonya a felvilágosult abszolutizmus idején című előadás a „Fő iskolák – Egyetemek és egyetemjárás az európai művelődéstörténetben” című konferencián. (MTA-MAB Székház. Miskolc, 2014. 11. 05.)
16. A jezsuiták oktatás- és neveléstörténeti szerepvállalása Bécsben a 18. század második felében című előadás a XIV. Országos Neveléstudományi Konferencián. (Debreceni Egyetem. Debrecen, 2014. 11.06.)
17. Öreg lelkész nem lelkész? Vita a reformkorban a Tiszáninnen Református Egyházkerületben az idős lelkészek foglalkoztatásáról című előadás a „Felekezeti műveltség – felekezeti társadalom” című konferencián. (Lévay Református Gimnázium. Miskolc, 2014. 12. 05.)

Horváth Zita

18. Gömör megye parasztsága az úrbérrendezés idején c. előadás. (Helye: a Nógrádi Történeti Múzeumról Dornyai Béla Múzeum. A Magyar Tudományos Akadémia Agrártörténeti és Faluszociológiai Osztályközi állandó Bizottsága által szervezett 5. országos uradalomtörténeti konferencia. A konferencia címe: Régi nagybirtokok, új kutatások.) Megjelenés alatt a *Discussiones Neogradienses* sorozat kötetében.

Közös workshop

1. Műhelykonferenciák a Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézetében folyó recens kutatásokról, 2013. június 11. (kedd) 14-18 óra, a történész könyvtárban (B/2 IV. em. 417) OTKA 100955 sz. kutatás: A felvilágosodás vívmányainak terjedése Északkelet-magyarországon. 2012-2014. Témavezető: Tóth Péter Előadók: Tóth Péter, Sasfi Csaba, Horváth Zita, Ugrai János, Gyulai Éva

Megjelenés alatt

Horváth Zita–Gyulai Éva–Tóth Péter–Ugrai János

1. A felvilágosodás vívmányainak terjedése Északkelet-Magyarországon az állami intézkedések tükrében (tanulmánykötet a kutatási eredmények összegzésére. Várható megjelenés: 2015. december vége

Tóth Péter

2. Eredmények és feladatok a cigány ügy rendezésében a törvényhatóságok véleménye szerint. Megjelenés várható ideje: 2015. december Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica

Gyulai Éva

3. A bábaképzés kezdetei (Domby Sámuel munkássága) Megjelenés várható ideje: 2015. december Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica
4. Gyulai Éva: *In hoc illuminato aevo – A felvilágosodás eszméinek megjelenése az északkelet-magyarországi vármegyei főorvosok gyakorlatában, 1780–1810* (2,5 ív)